

Doporučení KBO

k sestavování odkazů v textu a vytváření bibliografických citací

Způsob zápisu odkazů v textu a bibliografických citací je nutno vždy konzultovat s vedoucím práce, semináře apod.

1. Ve studentských pracích zpracovávaných na KBO PF UJEP lze sestavovat odkazy v textu a bibliografické citace pouze v souladu s normou ČSN ISO 690:2011. Srov. ČSN ISO 690. *Informace a dokumentace – Pravidla pro bibliografické odkazy a citace informačních zdrojů*. Praha: Úřad pro technickou normalizaci, metrologii a státní zkušebnictví, 2011. 40 s. Třídící znak 01 0197. Další podoby citačních norem (APA 2010, Chicago, MLA aj.) a jejich úprav (užívaných zejm. v časopisech) tak není možno užít.

Citační norma ČSN ISO 690:2011 je dostupná na stránkách <https://sites.google.com/site/novaiso690/>.

Existuje také množství návodů a interpretací přístupných zejména na internetu, viz např. <https://www.citace.com/CSN-ISO-690.pdf> ; <https://docplayer.cz/305612-Nova-norma-csn-iso-690-pravidla-pro-bibliograficke-odkazy-a-citace-informacnich-zdroju.html> aj.

Citace ve shodě s uvedenou normou lze vytvořit také na portálu <https://www.citace.com> (viz záložka Vytvořit citaci), kde je možno po zadání příslušných údajů generovat citaci odpovídající normě ČSN ISO 690:2011.

2. Citační norma ČSN ISO 690:2011 uvádí tři metody citování (1. tzv. harvardský systém, 2. forma číselného odkazu, 3. forma průběžných poznámek).

KBO doporučuje jako způsob metody citování **tzv. harvardský systém** (forma jméno-datum).

3. Modely a příklady vytváření odkazů v textu a bibliografických citací u vybraných typů dokumentů

Je potřeba rozlišovat **odkazy** (angl. citation) a bibliografické **citace** (angl. references). Odkazy v textu upozorňují na výsledky intelektuální činnosti někoho jiného, resp. odkazují co nejpřesněji k seznamu bibliografických citací na dílo, z něhož bylo čerpáno. Příklady jsou označeny kulatou odrážkou.

3.1 Odkazy (angl. citation)

Pravidla tvorby odkazů podle harvardského systému (jméno-datum). Upraveno podle <https://sites.google.com/site/novaiso690/metody-citovani/harvardsky-system-pravidla>.

a) Ve výkladové části textu je uvedeno jméno autora, přičemž:

odkazujeme na celou práci:

- (...) B. Havránek (1980) postihl podstatné rysy vývoje spisovné češtiny.

Pozn.: jsou možné i tyto podoby jména:

- (...) Bohuslav Havránek (1980) postihl podstatné rysy vývoje spisovné češtiny.
- (...) Havránek (1980) postihl podstatné rysy vývoje spisovné češtiny.

Vždy je však třeba ctít sekvenci jméno-datum, srov. Havránek (1980), B. Havránek (1980), Bohuslav Havránek (1980). Vybraný způsob musí být užit v celém textu práce stejně. Nikoli tedy jednou Havránek (1980), na jiném místě pak B. Havránek (1980),

odkazujeme na konkrétní část práce (tj. na příslušnou stranu či na delší pasáž o více stranách citovaného/odkazovaného textu) – uvedený způsob je nejčastější:

- P. Mitter (2016, s. 17) upozorňuje na fakt, že (...)

b) ve výkladové části textu není autorovo jméno přímo uvedeno

- Zcela na okraj zmíníme efemérní pojetí, které hodnotí *Kyjevské listy* jako novodobé falzum s možnou účastí V. Hanky (Hamm 1979).

c) citovaný/odkazovaný text má dva autory – uvádí se oba

- Základní jazykovou příručku, určenou jak širší veřejnosti, tak učitelům všech typů škol, představovala svého času *Česká mluvnice* (Havránek a Jedlička 1960).

d) citovaný/odkazovaný text má více autorů (tři a více)

Uvedeme prvního autora (nebo podle vážnosti či abecedy), poté zkratku et al. (nebo její ekvivalent: a kol.)

- (Čechová et al. 2011)
(Čechová a kol. 2006)

- e) citace více prací
- Tato problematika je dostatečným způsobem prozkoumána (Weingart 1949, Mareš 2000, Večerka 2010), ačkoli se zdá (...)
- f) autorem je korporace (zpravidla organizace)
- (Komise pro církevněslovanské slovníky při MKS 2012)
- g) dílo nemá autora nebo má mnoho autorů
Na prvním místě bude uveden název díla, za ním rok vydání.
- (CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny 2012–2018)
- h) citované dílo není datováno
V tomto případě uvedeme autora a zápis „nedatováno“.
- (Mikulášek nedatováno)
- i) citované dílo je v tisku
Pokud bylo citované dílo přijato k tisku (ovšem nebylo dosud vydáno), je nutno uvést jméno a zápis „v tisku“.
- (Novák v tisku)
- j) Pokud mají dva nebo více citovaných zdrojů stejného tvůrce i rok vydání, užijeme k odlišení malá písmena přiřazená k roku vydání. Poté se tímto způsobem i uvádí v soupisu bibliografických citací.
- (Moldanová 2008a)
(Moldanová 2008b)

3.2 Bibliografické **citace** (angl. references)

Obsahují údaje nutné k nalezení zdroje (dokumentu či jeho částí). Abecedně řazený soupis se obvykle uvádí na konci dokumentu – tradičně v BP či DP jako **seznam bibliografických záznamů** obvykle označovaný jako *literatura* či *studijní literatura*.

a) knihy a monografické publikace

TVŮRCE, rok. *Název publikace*. *Vedlejší názvy*. Vydání. *Další TVŮRCE*. Místo: nakladatel. *Počet stran*. Edice, číslo edice. ISBN.

Zeleně označené údaje nejsou povinné.

- KUBÍČEK, Tomáš, 2010. *Felix Vodička - názor a metoda: k dějinám českého strukturalismu*. Vyd. 1. Praha: Academia. 301 s. Literární řada. ISBN 978-80-200-1868-7.
- SHAKESPEARE, William, 2018. *Dobrý konec všechno spraví*. Překlad Martin HILSKÝ. Vydání 2. Brno: Atlantis. 129 s. ISBN 978-80-7108-370-2.

dva autoři:

- JAKOBSON, Roman a TOMAN, Jindřich, ed., 2017. *Angažovaná čítanka Romana Jakobsona: články, recenze, polemiky 1920-1945 a Moudrost starých Čechů*. Vyd. 1. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 298 s. ISBN 978-80-246-3673-3.

tři a více autorů – tradiční (akceptovatelná) podoba:

- ČECHOVÁ, Marie et al., 2011. *Čeština - řeč a jazyk*. 3., rozš. a upr. vyd. Praha: SPN - pedagogické nakladatelství, 442 s. ISBN 978-80-7235-413-9.
- LAMPRECHT, Arnošt et al., 1986. *Historická mluvnice češtiny*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství. 423 s. Učebnice pro vysoké školy.

tři a více autorů - podoba podle doporučení ČSN ISO 690:2011 vypsát v citaci všechny autory (tvůrce):

- LAMPRECHT, Arnošt, ŠLOSAR, Dušan a BAUER, Jaroslav, 1986. *Historická mluvnice češtiny*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství. 423 s. Učebnice pro vysoké školy.

tři a více autorů - podoba podle doporučení ČSN ISO 690:2011 vypsát v citaci všechny autory (tvůrce) s možností zapsat jména druhých a dalších autorů v přímém pořadí:

- LAMPRECHT, Arnošt, Dušan ŠLOSAR a Jaroslav BAUER, 1986. *Historická mluvnice češtiny*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství. 423 s. Učebnice pro vysoké školy.

Neupozorňuje se na neexistující ISBN/ISSN:

- CHATEAUBRIAND, François-René de, 1918. *Atala, aneb, Lásky dvou divochů na poušti: přeložená z francouzského do českého jazyka*. Překlad Josef JUNGSMANN. Na Král. Vinohradech: L. Bradáč, 81 s.
- POLDAUF, Ivan a ŠPRUNK, Karel, 1968. *Čeština jazyk cizí: mluvnice češtiny pro cizince*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství. 417 s. Vysokoškolské učebnice.

b) Články v časopisech (časopisecké studie)

TVŮRCE, rok. Název příspěvku. *Název časopisu*. *Vedlejší názvy*. Místo: nakladatel, ročník, číslo, strany. ISSN.

Zeleně označené údaje nejsou povinné.

Odkaz na ročník (**tučně**) a číslo/sešit (v závorce) se píše bez mezer, srov. **53(5)**

- ZIMOVÁ, Ludmila, 2002-2003. Školská jazykovědná terminologie. *Český jazyk a literatura*. **53(5)**, 243-246. ISSN 0009-0468.
- KUMPERA, Jan, 2006. Josef Kajetán Tyl a západní Čechy. *Plzeňský deník*. 10. 7. 2006, **15(158)**, 3. ISSN 1210-5139.
- ČAJKA, František, 2018. Latinský rukopis IV.D.7 břevnovského původu a jeho význam pro studium českocírkevněslovanského překladu Čtyřiceti homilií na evangelia (Besedy na evangelije). *Slavia: časopis pro slovanskou filologii*. **87(1-3)**, 30-44. ISSN 0037-6736.

c) příspěvky ve sbornících

TVŮRCE, rok. Název příspěvku. In: *Název sborníku*. *Vedlejší názvy*. Místo: nakladatel, strany. ISBN (či ISSN).

Zeleně označené údaje nejsou povinné.

- MARVAN, Jiří, 2003. Lysohorského lašský projekt - daň době minulé či odkaz pro budoucnost? Příspěvek k záchraně euroregionu. In: *Okraj a střed v jazyce a literatuře*. Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně, s. 282-291. ISBN 80-7044-479-7.
- JANOŮŠEK, Pavel, 2003. Drama jako návod k výstavbě komunistické společnosti. In: *Přednášky z XLVI. běhu Letní školy slovanských studií*. Praha: Univerzita Karlova, s. 215-232. ISBN 80-7308-048-6.

d) příspěvky v monografiích - kapitoly

TVŮRCE, rok. Název příspěvku. In: TVŮRCE publikace. <i>Název publikace</i> . <i>Vedlejší názvy</i> . Vydání. <i>Další TVŮRCE</i> . Místo: nakladatel, strany. ISBN.

Zeleně označené údaje nejsou povinné.

- KOTEN, Jiří, 2012. Od politiky k chaosu, v němž není místo pro soukromí. Metamorfózy fikčních světů Milana Kundery. In: FOŘT, Bohumil, ed., KUDRNÁČ, Jiří, ed. a KYLOUŠEK, Petr, ed. *Milan Kundera, aneb, Co zmůže literatura?: soubor statí o díle Milana Kundery*. Vyd. 1. Brno: Host, s. 60-67. ISBN 978-80-7294-380-7.

e) elektronické zdroje (viz <https://sites.google.com/site/novaiso690/priklady-harvardsky-system-jmeno-datum/elektronicke-zdroje-harvardsky-system>)

Řazení jednotlivých bibliografických záznamů (základní pravidla)

1. podle abecedy,
 2. v případě jednotlivých tvůrců podle roku publikování (chronologicky od nejstarších po nejnovější),
 3. pokud mají dva nebo více citovaných zdrojů stejného tvůrce i rok vydání, užitíme k odlišení malá písmena (a, b, c, d ...) přiřazená k roku vydání:
- MOLDANOVÁ, Dobrava, 2005a. O vztahu historie a literární vědy obecně, dějepisu a češtiny ve škole zvláště. *Český jazyk a literatura*. **56**(1), 10-15. ISSN 0009-0786.
 - MOLDANOVÁ, Dobrava, 2005b. Víme, proč učit literaturu? *Český jazyk a literatura*. **56**(2), 53-55. ISSN 0009-0786.

Několik poznámek na konec

1) Podrobný návod jak vytvářet odkazy a bibliografické citace podle nové normy ČSN ISO 690: 2011 lze nalézt na <https://sites.google.com/site/novaiso690/>

2) Přímo v textu normy na s. 7 se uvádí: „(...) norma nepředepisuje konkrétní styl odkazu nebo citace. Příklady (...) nejsou předepisující, pokud jde o styl a interpunkci.“ Dílčí formální úpravy zápisu jsou tedy možné. Způsob zápisu bibliografických citací a sestavování odkazů je nutné vždy konzultovat s vedoucím Vaší práce.

3) Rozdíly od starší verze normy

a) **v případě metody jméno-datum se rok vydání uvádí za tvůrcem (tvůrci),**

b) norma doporučuje vypsát v citaci všechny autory (tvůrce),

c) jména druhých a dalších autorů mohou být v přímém pořadí, jak je tomu např. ve stylech MLA a Chicago:

PŘÍJMENÍ, Jméno, Jméno PŘÍJMENÍ a Jméno PŘÍJMENÍ

d) předložka In: před názvem mateřského (zdrojového) dokumentu příspěvku se může používat u seriálových publikací, tedy i u časopisů (nikoli pouze sborníků),

e) používá u dvojtečky mezeru pouze za znaménkem, jak je to správně podle typografických pravidel:

Slavia: časopis pro slovanskou filologii (nikoli *Slavia : časopis pro slovanskou filologii*)

f) u opakujících se konferencí s tímž názvem zavádí povinnost doplnit datum a místo konání k rozlišení,

g) umožňuje vynechání zkratk pro termíny sv., č., s., seš. apod., pokud jsou čísla typograficky rozlišena: svazek tučně, číslo části (pokud je nutné uvádět) zapsáno bez mezery v závorce, poté rozsah stran:

6(3), 25-45

h) zavádí jako povinný údaj název a číslo edice pokud existuje;

i) **všechna mezinárodní standardní čísla jsou povinná:** ISBN, ISSN, ISMN, ISAN, ISRC, DOI

j) u online zdrojů zjednodušuje zápis umístění dokumentu (nepíše se do špičatých závorek), končí-li citace linkem, nepíše se za něj tečka, která jinak na konec citace patří:

ElectroScope [online]. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2007- [cit. 20.5.2011]. ISSN 1802-4564. Dostupné z: <http://electroscope.zcu.cz>

CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2012-2018 [cit. 2.5.2019]. Dostupné z: <https://www.czechency.org>

k) známe-li DOI (Digital Object Identifier, česky „identifikátor digitálního objektu“ - centralizovaný komerční systém identifikátorů děl přístupných v digitální podobě), není potřeba uvádět URL adresu

l) u patentů není použita v názvu kurzíva

m) doporučuje u abecedního seznamu bibliografických citací uspořádat seznam podle následujících pravidel:

- autorovy vlastní práce,
- citace dokumentů jednoho autora před citacemi prací, kde je shodný první autor,
- více děl jednoho autora řadit chronologicky od nejstaršího dokumentu,
- citace děl více autorů, které mají stejného prvního autora řadit chronologicky.

V případě, kdy je zdroj citace (klasicky monografie, studie aj.) již nedostupný, doporučujeme vytvoření či doplnění citace podle informací o díle z databází tzv. vědeckých knihoven či nejlépe z online databáze Národní knihovny České republiky, viz <https://www.nkp.cz/>.

<http://www.marketagregorova.cz/blog/jak-citovat-citace-iso-690/>

<https://www.citace.com/CSN-ISO-690.pdf>

<https://sites.google.com/site/novaiso690/>

<http://www.boldis.cz/citace/citace2.pdf>

Pro sestavování odkazů v textu a bibliografických citací je nejdůležitějším pravidlem nutnost konzultování formy jejich záznamu s vedoucím Vaší práce!